

Työ- ja elinkeinoministeriön 22.2.2022 päivätty lausunto-
pyyntö VN/20925/2021

Saapunut 22.2.2022 Vantaan kaupungin kirjaa-
moon Dn:o VD/2379/03.00.00/2022

VANTAAN KAUPUNGIN LAUSUNTO

Lausunnonantajille esitetyt kysymykset

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

- Onko ehdotuksessa huomioitu riittävän selkeästi sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä aiheutuvat muutokset? Jos ehdotus on epäselvä, pyydämme kohdentamaan näkemykset ja huomiot alempana olevan väliotsikoinnin mukaisesti. Pyydämme myös tuomaan esille, milloin on kyse pykälätekstistä ja milloin perusteluista.

- Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat *pykälät 3, 4, 5, ja 6*.

-7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksen-antovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

- Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

- Onko ehdotuksessa huomioitu riittävän selkeästi sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä aiheutuvat muutokset? Jos ehdotus on epäselvä, pyydämme kohdentamaan näkemykset ja huomiot aiheittain tai jopa pykälittäin alempana olevan väliotsikoinnin mukaisesti. Pyydämme myös tuomaan esille, milloin on kyse pykälätekstistä ja milloin perusteluista.

- Kustannusten korvaaminen (luku 7)

- Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

- Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

- Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Vantaan kaupungin vastaukset

1. Lakiehdotus työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Kommentit liittyen 1–6 §:iin. Lakiehdotuksen (s.12) mukaan tarkoituksena ei ole puuttua nykyiseen lainsäädäntöön sisällöllisesti, vaan päivittää TYP-laki (1369/2014) lainsäädäntöteknisesti vastaamaan uutta toimintaympäristöä ja järjestämisvastuuta. Lainsäädäntöteknisellä päivityksellä tarkoitetaan tässä tapauksessa kunnan korvaamista hyvinvointialueella ehdotetuissa TYP-lain pykälissä. Se katsotaan välttämättömäksi, koska hyvinvointialueesta annetulla lailla (611/2021) ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla (612/2021) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille.

Voimassa olevan TYP-lain mukaan työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa *työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos* yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta. Monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja, sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. Palvelujen tarjoamisesta säädetään erikseen. Todettakoon, että em. verkostomaisessa yhteistoimintamallissa mukana olevat toimijat toimivat kukin omien toimivaltuuksiensa puitteissa.

Työttömällä on TYP-lain 2 §:n mukaan monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien edellä mainittujen palvelujen yhteensovittamista. Nykytilassa kunnan järjestämisvastuulle kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Koska 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueet ovat järjestämisvastuussa kunnille aiemmin kuuluneista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, on Vantaan kaupungin mukaan välttämätöntä määrittää hyvinvointialue TYP-laissa tarkoitetuksi toimijaksi, joka osallistuu jatkossa työttömän palvelujen yhteensovittamiseen. Sen sijaan kunnan poistaminen pykälästä ei ole ongelmatonta, koska kunnille jää hyvinvointialueuudistuksen jälkeenkin tehtäviä, kuten kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut, joilla on relevanssia työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kannalta.

Lisäksi kunnat tarjoavat muita työllistymistä edistäviä palveluita työttömille. Kuntien poistaminen TYP-toimijoiden joukosta kaventaisi näin ollen monialaisen yhteistoiminnan potentiaalia ja mahdollisuuksia onnistumisiin. Vaikka lakiluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että kunta voisi jatkossa vapaaehtoisesti tarjota näitä muita palveluja myös monialaisen yhteispalvelun asiakkaille, jää kuitenkin epäselväksi, miten tämä käytännössä toteutettaisiin eri tilanteissa. Epämääräiseksi jää myös perusteluissa esitetty ajatus, jonka mukaan aloite monialaisen yhteispalvelun tarpeesta voisi tulla jatkossa nykyistä useammin kunnilta, huolimatta niiden muuttuneesta roolista.

Vaikuttaisi siltä, että lainsäädäntöteknisiksi luonnehditut muutokset tulisivat todellisuudessa heikentämään TYP-lain nykyistä yhteistoimintamallia, ellei kunnille turvata myös jatkossa säännösten selkeää roolia monialaisessa yhteispalvelussa. Koska työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua tarvitsevilla työttömillä on usein alhainen koulutustaso, puoltaisi kunnan roolin säilyttämistä osaltaan myös kunnan tarjoamat toisen asteen koulutuspalvelut, jotka edistävät tärkeällä tavalla työttömän työllistymistä.

Kommentit liittyen 7 §:ään. Koska TYP-lain 7 §:n ensimmäistä momenttia ei esitetä muutettavaksi, kunnat nimeäisivät edelleen henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Lakiehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että jos kunnilla säilyisi ehdotetun mukaisesti oikeus nimetä johtava henkilö, kunnilla säilyisi myös rooli monialaisen yhteispalvelun verkostoyhteistyössä. Toisaalta säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan myös, että *valtioneuvoston asetusta työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1377/2014)*, johon TYP-lain 7 §:n 3 momentissa viitataan, tullaan myöhemmin päivittämään niin, että se vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvia toimijamuutoksia ja hyvinvointialueet olisivat mukana johtoryhmissä. Vantaan kaupungin mukaan kunnan em. nimeämisoikeus ei riitä kuitenkaan yksin turvaamaan kunnan roolia TYP-työssä. Lisäksi 7 §:n säännöskohtaiset perustelut ovat omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä toimijoiden rooleista. Arvailujen varaan jää, onko lakiehdotuksessa ajateltu kenties jo TE 2024- uudistuksen jälkeistä aikaa, jolloin työvoimapalvelujen järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta? Lakiluonnoksen toteutuminen ehdotetussa muodossa asettaisi työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvat kunnat (*ns. kokeilukunnat*) ja kuntakokeiluihin kuulumattomat kunnat TYP-työn kannalta erilaiseen asemaan. Koska työmarkkinatuen kuntaosuudet (sakkomaksut) jäävät kuntien maksettaviksi, olisi kohtuullista, että kaikilla kunnilla olisi mahdollista ehkäistä niiden aktualisoitumista TYP-työn kautta, joka on ollut myös lainsäätäjän alkuperäinen tarkoitus. Onkin syytä palauttaa mieleen ne tavoitteet, jotka on kirjattu TYP-lain säätämiseen johtaneeseen hallituksen esitykseen. TYP-lailla oli lainsäätäjän (HE 183/2014, s.28) mukaan tarkoitus tehostaa palvelujärjestelmän toimivuutta, selkeyttää kuntien ja valtion välistä työnjakoa, kehittää kunta-valtio -yhteistyötä, lisätä kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa pitkään työttömänä olleiden palvelujen järjestämiseen ja työllistymisen edistämiseen ja lisäksi alentaa ainakin pidemmällä aikavälillä työttömyydestä aiheutuvia julkisia kokonaismenoja. Kuntien poistaminen TYP-lain säännöksistä olisi näin ollen lain alkuperäisen hengen ja tavoitteiden vastaista.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamiseksi

Kommentit liittyen kustannusten korvaamiseen. Vantaan kaupungin mukaan on selvää, että kotoutumislain (1386/2010) soveltamisalaan kuuluville maahanmuuttajille tulee turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueille. Kotoutumislain 6 §, jossa säädetään kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestämisestä, on perusteltua muuttaa tästä syystä ehdotetulla tavalla niin, että kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestettäisiin jatkossa osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämistä vastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Uudistus säilyttäisi nykytilan sen osalta, että myös sosiaali- ja terveyspalveluilla edistetään kotoutumista. Vantaan kaupungin mukaan on tärkeää varmistaa, että sekä kunta että hyvinvointialue voivat jatkossa saada korvauksia niille syntyvistä kustannuksista kotoutumislain nojalla.

Kommentit liittyen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämiseen (27-28 §). Koska perheryhmätoiminta on sisällöltään lähellä sosiaalihuollon toimintaa ja perheryhmäkotien työntekijät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia, ehdotetaan lakiluonnoksessa tästä lähtökohdasta katsottuna perustellusti sitä, että alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen kuuluisi jatkossa hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Koska kyse on haavoittuvassa asemassa olevista lapsista ja nuorista, olisi tarpeen arvioida jatkossa käsillä olevaa lakiluonnosta perusteellisemmin sitä, mitä hyvinvointialueille siirretty vastuu järjestää alaikäisen ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuki ja asuminen perheryhmäkodissa tai muussa asumisyksikössä voi tarkoittaa eri tilanteissa (mm. perheryhmäkodin sijainnin merkitys kunnallisten peruspalvelujen tarjoamisen kannalta). Perusteellisempi analyysi tukisi paitsi lasta mutta palvelisi myös kuntia ja hyvinvointialueita.